

Onze dank gaat uit naar
de Gemeente Amsterdam

Kerk en Wereld

Mede door hun financiële bijdrage was
deze vrouwenontmoetingsdag mogelijk.

Verslag van de 12e vrouwenontmoetingsdag op 14 juni 2009

Wat is een goed mens?

Locatie: Organisatie Marokkaanse Vrouwen Mauritskade 22d Amsterdam

Impressie

De ontmoetingsdagen zijn iedere keer op een andere locatie. Dit keer was het in de zeer sfeervol ingerichte zaal van de Organisatie van Marokkaanse Vrouwen Amsterdam (OMVA).

Lange kleurige kussens langs de muren, zilveren theepotten en elegante glazen voor de muntthee gaven meteen de mediterrane sfeer aan. De Joodse spreekster, Rabbijn Navah Tehila Livingstone, kwam binnen en zei dat ze nauwelijks had geslapen; ze vroeg of ze even kon gaan liggen. Natuurlijk kon dat. Voor de Marokkaanse vrouwen kon de dag niet meer stuk: een echte rabbijn die op hun sfeervolle bank een dutje kwam doen, dat zouden ze nog aan hun kleinkinderen doorvertellen.

De middag begint met een heerlijke lunch. 85 vrouwen van alle leeftijden en gezindten scharen zich rond de couscous, de pastasalade en het verse fruit. We worden hartelijk welkom geheten door Sheila Gogol, onze dagvoorzitster. De maaltijd wordt voorafgegaan door een minuut stilte: om te danken voor het eten of om ons te verheugen op de mooie middag die we samen door gaan brengen. Er ligt documentatie van verschillende organisaties op de tafel in de gang, en ook een ideeënboek, voor onze suggesties en commentaar. Voor het programma begint is er gelegenheid tot bidden in een andere ruimte in het gebouw.

Na de lunch legt Sheila Gogol ons een aantal vragen voor die laten zien dat goed en kwaad nog niet zo eenvoudig zijn. We weten allemaal wat kwaad is: we moorden niet, we stelen niet, daar hoeven wij het niet over te hebben. Maar wat is goed? Wat is een goed mens? En kun je aan iemands uiterlijk, bijvoorbeeld aan het haar, zien of zij een goed mens is? Zowel de vrouwen in Staphorst als veel orthodoxe Joodse vrouwen hebben hun haar bedekt. Een hoofddoek laat zien dat je bescheiden bent, dat je geen hoer bent, dat je je haar alleen aan je echtgenoot laat zien, enfin,

dat je goed bent. Maar misschien kun je ook een goed mens zijn met veel zichtbare krullen en een bloesje zonder mouwen met decolleté. Nieuwe immigranten zullen zich misschien wel afvragen wat in Nederland goed is en wat niet. Jongens en meisjes gaan samen naar school, en sommige meisjes vinden het leuk om met jongens te voetballen of uit te gaan. Ben je dan goed of kwaad? Je bent goed als je eerlijk bent. Maar als je eerlijkheid nu kwetsend is voor de ander? Je kunt op heel veel manieren naar goed en kwaad kijken.

Voordat Sheila Gogol iets vertelt over het verloop van de dag bedankt ze de Gemeente Amsterdam en de stichting Kerk en wereld, die deze dag door hun financiële bijdrage mogelijk heeft gemaakt en ze bedankt Merijntje Betzema voor de prachtige uitnodigingen die zij iedere keer ontwerpt voor de Vrouwenontmoetingsdag. Een abstract ontwerp waarin de kleuren een verloop laten zien van licht naar donker, van goed naar kwaad en vice versa. Elke kleur is een symbool met verschillende kanten: er kan op ontelbaar verschillende manieren inhoud worden gegeven aan goed en kwaad.

Drie spreeksters gaan voor ons een inleiding houden: rabbijn Navah Tehila Livingstone, die later ook met ons zal zingen, moslima Maryam El Idrissi en Inica Loe van de Christengemeenschap. Na afloop zal blijken dat ze alle drie, hoe zeer ze qua uiterlijk ook van elkaar verschiden, ongeveer hetzelfde te zeggen hadden over goed en kwaad. Daarna gaan we in groepen uiteen om met een gespreksleidster over het thema te spreken. Vervolgens horen we een samenvatting van de verschillende gesprekken. Tussendoor worden er verhalen uit verschillende culturen over goed en kwaad verteld, en zal Jolande Drop van JMW (Joods Maatschappelijk Werk) iets vertellen over de door haar zelf samengestelde joodse agenda en moslimagenda. Na het uitwisselen van de ervaringen is het officiële deel van het programma afgelopen. Om vijf uur zal Maria-Luisa Manrique Hehl van Stichting Sta Sterk ons een weerbaarheidstraining geven.

Verloop van de middag

Onze eerste inleidster is de zingende rabbijn Navah Tehila Livingstone. Zij is geboren in Tel Aviv, Israël, waar ze als kind al muziek studeerde. Ze is actief geweest in kunst en toneel, maar muziek en Thora zijn haar grote passies. Sinds augustus 2008 is zij rabbijn; ze werkt nu bij de Liberale Joodse Gemeente in Utrecht. Ze heeft een eigen muziekensemble, *Balev* (Licht in het hart). Voor het kind is Goed saai en Kwaad heel spannend. In het scheppingsverhaal was alles goed in het paradijs. Toen kwam de slang en was de mens niet zo gehoorzaam meer. Hij was onrustig en zocht naar spanning. Het lijkt wel of alles eerst uit elkaar moet vallen om zich verder te kunnen ontwikkelen. Zonder duisternis leer je het licht niet kennen. Zonder actie van mijzelf ontstaan er geen goedheid, liefde en schoonheid. Je moet zelf de verantwoordelijkheid nemen en je afvragen: waar kies ik voor. In deze tijd ontbreekt het aan moraal. Als alles goed gaat dan komt de verveling, die omslaat in begeerte. Zelfs op zondag gaan we naar de shopping mall. Geld is onze nieuwe God. Maar we hebben de mogelijkheid gekregen om te kiezen. De Joodse traditie zegt: zorg eerst goed voor jezelf, dan pas kun je voor anderen zorgen. Kies voor het leven. Kies voor God.

Onze volgende inleidster is Mairyam El Idrissi. Zij is vrijwilligster bij de Stichting Bar El Huda, een stichting die de belangen behartigt van weeskinderen in Marokko, en ook bij de Stichting Dar el Karam, die gastvrijheid en zorg voor de jeugd beoogt. En beide stichtingen staan voor vrede. De boeken van Allah, die nedergezonden zijn, zijn de grenzen, die wij als moslims naleven. Zij spreken voor zichzelf. We volgen de profeet. Hij is een voorbeeld en leermeester voor ons. Maar we hebben ook zelf hersens gekregen om onderscheid te kunnen maken tussen goed en kwaad. De Koran zegt, volg het goede. Wie geen barmhartigheid geeft, zal het ook niet ontvangen; niemand gelooft tot hij voor zijn broeder wenst wat hij voor zichzelf wenst. Wij kunnen als mensheid onze paar gram hersenen zuiveren van nijd, leugens en jaloezie, zoals een boer eerst het land zuivert voordat hij zaait. Wij als moslims maken zelf het onderscheid naar de leidraad van Mohammed. Zo heeft iedere religie zijn profeet. Alleen God kan zien of ik goed ben. De mensen zien alleen de buitenkant. Een ander kan iets vreselijks zien in wat jezelf goed vindt. We maken allemaal fouten. Ben je dan slecht? Je maakt altijd wel fouten maar je kunt elk moment berouw tonen. Ieder kind wordt zuiver geboren. Het leert dingen overal. Het wordt gevormd; al doende moet een kind het leren. Vergeven en vergeving vragen, aan God en aan elkaar. Er zijn drie in het oog springende statements. 1. Als het evenwicht verstoord is begint het kwaad 2. Begin altijd bij jezelf 3. Vergeld geen kwaad met kwaad.

Onze laatste inleidster is Inica Loe. Ze heeft aan de Rietveld Academie een opleiding tot beeldend kunstenaar gevolgd en als docente tekenen gewerkt. Ze is antroposoof en lid van de Christengemeenschap. Ze werkt momenteel in de geestelijke gezondheidszorg en is verder bezig met schrijven en beeldende kunst. Kan het beeld van een goed mens ons helpen om iets van het kwaad te begrijpen? Een goed mens is misschien vooral iemand in evenwicht. Als je in evenwicht bent, ben je minder ontvankelijk voor het kwaad. Er is zowel horizontaal evenwicht (tussen binnen en buiten, ik en de ander) alsook verticaal evenwicht: tussen boven en beneden. Als je alleen maar op de hemel of het hiernamaals gericht bent, vergeet je dat je ook een aardeburger bent. Je vergeet het horizontale vlak. Aan de andere kant kun je ook de hemel zien als een verzinsel. De mens is dan alleen een bundeltje atomen dat uit elkaar valt na de dood. Beide manieren van kijken zijn eenzijdig. De mens is niet meer bij zichzelf maar bij zijn denkbeeld. Hoe kun je een reëel beeld krijgen van het 'grote' kwaad? Sommige daden zijn te groot om door een mens te worden vergeven. Je kunt dan terecht bij de Christus. Hij is de Heer van het karma, omdat Hij ons helpt ons lot te ordenen. Tijdens een bijna doodervaring hebben mensen soms een ontmoeting met Christus, die hen liefdevol tegemoet treedt. Hij veroordeelt hun daden niet. Ooit, in een verre toekomst, zal de aarde de planeet van de liefde worden; wij dragen daar gezamenlijk aan bij.

Daarna gaat Nazha El Emhadi, de voorzitter van de OMVA ons wat vertellen over haar organisatie. De OMVA helpt Marokkaanse vrouwen in Nederland en bij de Marokkaanse autoriteiten, wanneer zij geconfronteerd worden met problemen. Bijvoorbeeld bij huiselijk geweld en echtscheiding. Om deze problemen beter te kunnen aanpakken heeft de OMVA het Multi Participatie Centrum OMVA opgericht. In dit centrum kunnen mannen en vrouwen en andere organisaties samenwerken om de veelal verborgen problemen bespreekbaar te maken en aanpakken. Verder organiseert de OMVA cursussen om hun emancipatie en deelname aan de maatschappij te bevorderen, zoals actieve taallessen en computercursussen. Er is een aanbod van workshops, trainingen en studiemiddagen. Er werken ook mannen mee, en er is samenwerking met andere organisaties.

Een van de verhalen die tussendoor verteld worden: *Twee wolven*. Op een avond vertelt een oude Cherokee zijn kleinzoon over de strijd tussen twee wolven die in ons leven. Eentje is slecht: intolerantie, woede, jaloezie, verdriet, spijt, gierigheid, arrogantie, zelfmedelijden, schuldbewustzijn, rancune, minderwaardigheid, leugens, valse trots, superioriteit en ego. De ander is goed: tolerantie, plezier, vrede, liefde, hoop, rust, bescheidenheid, vriendelijkheid, liefdadigheid, empathie, gulheid, waarheid, compassie en geloof. De kleinzoon denkt even na en vraagt zijn grootvader welke wolf wint. De oude Cherokee antwoordt: Degene die je voedt.

Motto door Clarence Urmy: niet wat je hebt, maar wat je gebruikt; niet wat je ziet, maar wat je kiest; niet wat eerlijk lijkt, maar wat waar is; niet wat je droomt, maar wat je doet; niet wat je neemt, maar wat je geeft; niet waarvoor je bidt, maar zoals je leeft. Dit zijn de dingen die ontluisteren ofwel zegenen. Dit is de som van menselijk geluk.

Na de gespreksgroepen kwamen we weer bij elkaar om elkaars verhalen te horen. Het is belangrijk normen en waarden in de opvoeding mee te geven. Wanneer je zelf rust uitstraalt en geduldig bent kun je veel bereiken. Je kunt je kinderen leren assertief te zijn, maar niet agressief. Verder is het goed om niet altijd meteen te oordelen, maar eerst de feiten te onderzoeken; leren objectief te zijn. Ook kunnen we een goed mens zijn door met elkaar te praten en aandacht voor elkaar te hebben. Dat is vaak al genoeg. Je krijgt er veel voor terug als je mensen met liefde en respect benadert. Maar soms is het moeilijk je eigen kwaad te overstijgen. Het kan ook zijn dat je woedend bent omdat jou iets is aangedaan. Het is goed jezelf niet te forceren daarin.

Uit een andere gespreksgroep: de mens kan oordelen en kiezen tussen goed en kwaad. Daarom zijn de (Vedische) Geschriften ook niet bestemd voor planten en dieren, maar voor mensen. Wat is goed: voelen, denken, willen en handelen in harmonie met onze Schepper en Zijn schepping. Goed in allerhoogste zin van de betekenis: absoluut goed is datgene doen wat ons dichter brengt tot God. Slecht in allerhoogste (absolute) zin is alles wat ons verder weg brengt van God. In de Vedische Geschriften staat: manur bhava.....wordt mens! Het is dus God Zelf, Die zorgt voor evenwicht tussen goed en kwaad op aarde. Elders: religie draagt geen schuld aan wandaden, begaan in naam van. Maar hoe reageer je als je wordt aangespoord om te geloven in het kwaad van de ander? Is de ander voor jou dan nog een mens?

In verschillende groepen werden de ouders als voorbeeld genoemd van het goede. Veel vrouwen hebben te maken gehad met het kwaad. Iedereen gaat daar op haar eigen wijze mee om. Kwaad doet altijd pijn. Vergeven is moeilijk. Het is een lang proces. Mensen wachten vaak op een excuus dat niet komt. Soms is iemand een zwakkeling en kan daardoor niet zeggen: het spijt me. Je leert veel over goed en kwaad in moeilijke momenten. In een andere groep ging het gesprek heel snel de diepte in. Dicht bij onszelf met ervaringen uit het eigen leven. Een van de vrouwen sprak: doordat ik veel heb mee gemaakt is mijn leven nu met veel meer licht. Het goede is veel dieper gekomen. Ik prijs elke dag, dat de zon schijnt en dat ik het zo goed heb. We hebben veel doorgepraat over de inhoud van de inleidingen van de sprekers. Een moslima vertelde, dat zij soms eigenlijk wel in conflict komt met wat er in de Koran staat. Maar, zegt ze, ik heb daarvoor mijn eigen verstand gekregen om de goede beslissingen te kunnen nemen. Nadenken over alles is heel goed. Onwetendheid en het ontbreken van kennis is vaak oorzaak van het kwaad.

Op de Vrouwenontmoetingsdag is er ook een activiteit voor kinderen. Ze gaan met twee begeleidsters naar het vlakbij gelegen Tropenmuseum. In het museum kan o.a. een puzzeltocht worden gedaan. Daarna staan er workshops op het programma: een steelband met Caribische muziek en een wajangpop knutselen van Kantjil, het Indonesische hertje. Het was een groot succes.

Tot slot wordt er een gebed vanuit hete Bahai voorgelezen. Het is het gebed van de eenheid: de gehele aarde als één thuis. Hef hoog het vaandel van de eenheid der mensheid, smeedt de harten samen. Daarna is de officiële afsluiting door Sheila Gogol. Dan gaan de stoelen opzij voor de weerbaarheidstraining. Doel van de training is om de deelnemers te leren op een positieve manier voor zichzelf op te komen in verschillende situaties. Maria-Luisa houdt een korte inleiding en daarna gaan we in paren oefenen. Het is fijn na al het praten lichamelijk bezig te zijn. Zo kun je niet alleen inhoudelijk maar ook concreet leren grenzen te stellen. Dat kan nodig zijn wanneer je omgaat met het kwaad in het dagelijkse leven.

Al met al was het een inspirerende dag. We hebben allemaal met goed en kwaad te maken; de combinatie van inleidingen, verhalen en gesprekken gaf veel verdieping en nieuwe inzichten. Er was ruimte voor ontmoeting en gesprek. En we waren blij met de gastvrijheid van de Marokkaanse vrouwen. Hartelijk dank voor deze bijzondere ervaring!

Inica Loe

